

บทที่ 6

บทสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความมีคุณค่าของรายงานการสอบบัญชีในการพยากรณ์การเข้าสู่การฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อีกทั้งปัจจัยอื่นนอกเหนือจากรายงานการสอบบัญชีที่วิจัยในอดีตของต่างประเทศได้วิจัยเชิงประจักษ์ไว้ ทั้งนี้ในการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าวจะพิสูจน์ให้นักลงทุนได้ประจักษ์ถึงความเป็นรูปธรรมในความมีคุณค่า (Information Content) ของรายงานของผู้สอบบัญชี เนื่องจาก รายงานการสอบบัญชีเป็นสัญญาณเตือนเบื้องต้นเกี่ยวกับการถูกฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งนักลงทุนควรให้ความสำคัญเนื่องจากรายงานการสอบบัญชีเป็นผลงานขั้นสุดท้ายในการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี โดยที่ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชี โดยปฏิบัติตามตรวจสอบให้ได้มาซึ่งหลักฐานที่เพียงพอ และใช้วิธีการตรวจสอบอันเหมาะสมเพื่อให้ได้หลักฐานมาสรุปผลการตรวจสอบความถูกต้องของงบการเงินรวมถึงการดำรงอยู่ของกิจการ นอกจากนี้รายงานการสอบบัญชีในงวดก่อนๆ นั้นสามารถใช้เป็นหลักฐานเพิ่มเติมที่ผู้สอบบัญชีจะใช้วิเคราะห์ร่วมกับอัตราส่วนทางการเงินหรือหลักฐานอื่น ๆ ที่สำคัญ เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องรวมถึงการเข้าสู่การถูกฟื้นฟูกิจการ และ ยังช่วยสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีสามารถสรุปผลแสดงความเห็นต่องบการเงินด้วยความเชื่อมั่น และมีหลักการมากขึ้นอีกด้วย

สำหรับรูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจะต้องเป็นบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ถูกฟื้นฟูกิจการจำนวน 82 บริษัท และบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่มีผลการดำเนินงานตามปกติ จำนวน 82 บริษัท รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 164 บริษัท

สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มของตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย และกลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัย ตัวแปรแต่ละกลุ่มสามารถสรุปได้ดังนี้

- ตัวแปรอธิบาย หรือตัวแปรที่สนใจศึกษา คือ รายงานการสอบบัญชี
- ตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัยประกอบด้วย
 - (1) ผลการดำเนินงานขาดทุนติดต่อกัน 2 ปี
 - (2) ขนาดของกิจการ
 - (3) อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม
 - (4) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรม Statistical Package for Social Science (SPSS for Windows) เนื่องจากเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนเทคนิคทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ซึ่งแสดงอยู่ในรูปของ ความถี่และร้อยละ (Frequency and Proportion) ค่าต่ำสุด (Minimum : Min) ค่าสูงสุด (Maximum : Max) ค่าฐานนิยม (Mode) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ทั้งนี้เพื่อใช้อธิบายผลการวิจัยในเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลของกลุ่มตัวแปรที่ที่เก็บรวบรวมได้ ส่วนสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้จะใช้เทคนิคของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายงานการสอบบัญชีกับการพยากรณ์การถูกฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

6.1 บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนของบทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นของการนำเสนอเกี่ยวกับบทสรุปและอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ (1) ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่สนใจศึกษา ตัวแปรควบคุม และตัวแปรตาม (2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายงานการสอบบัญชีกับการพยากรณ์การถูกฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ โดยจัดเรียงตามสมมติฐานการวิจัย บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละส่วนมีสาระโดยสังเขปดังนี้

6.1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

ตัวแปรที่สนใจศึกษา

รายงานการสอบบัญชี (AUDIT)

ผู้วิจัยขอสรุปถึงรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบอีกครั้งหนึ่ง (ได้กล่าวแล้วในบทที่ 3) เพื่อให้ประกอบการอภิปรายผลทั้งในส่วนของคุณลักษณะเชิงพรรณนาและข้อมูลเชิงอนุมาน

1 = รายงานการสอบบัญชีที่กล่าวถึงความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการโดยครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

- รายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลงด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อความเห็น ในเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ (Unqualified with explanatory notes)

- รายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข เนื่องจากการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ (Qualified opinion)

- รายงานการสอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น เนื่องจากการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ (Disclaimed opinion)

- รายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง เนื่องจากการดำเนินงานของต่อเนื่องของกิจการ (Adverse opinion)

0 = กรณีอื่น ๆ โดยครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

- รายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข (Unqualified opinion)
- รายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลงด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อความเห็น ในเรื่องอื่นนอกเหนือจากการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ (Unqualified with explanatory notes)
- รายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข ในเรื่องอื่นนอกเหนือจากการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ (Qualified opinion)

- รายงานการสอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น ในเรื่องอื่นนอกเหนือจากการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ (Disclaimed opinion)
- รายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง ในเรื่องอื่นนอกเหนือจากการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ (Adverse opinion)

จากผลการทดสอบ สรุปได้ว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ถูกฟื้นฟูกิจการได้รับรายงานการสอบบัญชีที่กล่าวถึงความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการโดยเฉลี่ยร้อยละ 74.85 แสดงว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ได้รับรายงานการสอบบัญชีที่กล่าวถึงความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการติดต่อกัน 8 ไตรมาสนั้นมีแนวโน้มที่ถูกฟื้นฟูกิจการอยู่ในระดับสูง

ตัวแปรควบคุม

1. ผลการดำเนินงานขาดทุนติดต่อกัน 2 ปี (LOSS)

จากผลการทดสอบ สรุปได้ว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ถูกฟื้นฟูกิจการมีผลการดำเนินงานขาดทุนติดต่อกัน 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 90.2 แสดงว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่มีผลการดำเนินงานขาดทุนติดต่อกัน 2 ปี มีแนวโน้มที่ถูกฟื้นฟูกิจการอยู่ในระดับสูง

2. ขนาดของกิจการ (SIZE)

จากผลการทดสอบ สรุปได้ว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาจับคู่กันระหว่างบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ถูกฟื้นฟูกิจการและบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่มีผลการดำเนินงานตามปกติในระหว่างปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2547 มีขนาดสินทรัพย์ โดยเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่ 3.44 (Mean) และขนาดของบริษัทไม่มีนัยสำคัญต่อการถูกฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม (RETA)

จากผลการทดสอบ สรุปได้ว่า อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวมซึ่งเป็นตัววัดหนึ่งเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการ อัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงเงินทุนสะสมภายในกิจการที่สะสมจากกำไรสุทธิของกิจการที่ดำเนินงานมีกำไรสุทธิเป็นประจำก็จะส่งผลให้มีมูลค่ากำไรสะสมสูง นั่นมีค่าต่ำสุด (Min) อยู่ที่ -13.71 เท่า แสดงว่า บางกิจการมีเงินทุนสะสมภายในกิจการอยู่ในระดับต่ำ โอกาสที่จะถูกฟื้นฟูกิจการอยู่ในระดับสูง ในทางตรงกันข้าม บางกิจการมีค่าสูงสุด (Max) อยู่ที่ 1 เท่า แสดงว่า บางกิจการมีเงินทุนสะสมภายในกิจการอยู่ไม่มาก อาจมีโอกาที่จะถูกฟื้นฟูกิจการเช่นกัน และโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ -0.38 เท่า (Mean) แสดงให้เห็นว่า กิจการส่วนใหญ่มีเงินทุนสะสมภายในกิจการต่ำและไม่สามารถรองรับผลขาดทุนในอนาคตได้และมีแนวโน้มที่จะถูกฟื้นฟูกิจการอยู่ในระดับสูง

4. อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (TLTA)

จากผลการทดสอบ สรุปได้ว่า อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมซึ่งเป็นอัตราส่วนที่แสดงโครงสร้างทางการเงินที่เกิดจากการจัดหาเงินภายนอกและสามารถประเมินภาระผูกพันที่กิจการจะต้องชำระหนี้ในอนาคตทั้งในระยะสั้นและระยะยาวนั้นมีค่าต่ำสุด (Min) อยู่ที่ -1.51 เท่า แสดงว่ากิจการมีภาระผูกพันต่ำ โครงสร้างเงินทุนส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้ อาจเกิดจากการระดมทุน จึงมีแนวโน้มที่จะถูกฟื้นฟูกิจการอยู่ในระดับต่ำ ในทางตรงกันข้าม บางกิจการมีค่าสูงสุด (Max) อยู่ที่ 12.16 เท่า แสดงว่า บางกิจการมีภาระผูกพันสูงมาก โครงสร้างเงินทุนส่วนใหญ่เกิดจากการกู้ยืมภายนอกกิจการ จึงมีแนวโน้มที่จะถูกฟื้นฟูกิจการสูง และโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 0.95 เท่า (Mean) แสดงว่ากิจการมีภาระผูกพันค่อนข้างสูง โครงสร้างเงินทุนส่วนใหญ่เกิดจากการกู้ยืมภายนอกกิจการ จึงมีแนวโน้มที่จะถูกฟื้นฟูกิจการอยู่ในระดับสูง

ตัวแปรตาม

ผู้วิจัยขอสรุปถึงบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในแต่ละรูปแบบอีกครั้งหนึ่ง (ได้กล่าวแล้วในบทที่ 3) เพื่อให้ประกอบการอภิปรายผลทั้งในส่วนของคุณลักษณะพรรณนาและข้อมูลเชิงอนุมาน

1 = บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ถูกฟื้นฟูกิจการ

0 = กรณีอื่น ๆ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่มีผลการดำเนินงานตามปกติ

จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด สรุปได้ว่า มีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ถูกฟื้นฟูกิจการทั้งสิ้นจำนวน 82 บริษัท โดยในปี พ.ศ. 2540 มีบริษัทที่ถูกฟื้นฟูกิจการมากเป็นอันดับ 1 โดยมีจำนวน 58 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 35.37 ของบริษัทที่ถูกฟื้นฟูกิจการทั้งหมดตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าสาเหตุเกิดมาจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 นอกจากนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากบริษัทที่มีผลการดำเนินงานตามปกติ โดยวิธีการจับคู่มาทั้งสิ้นจำนวน 82 บริษัท เช่นกัน

6.1.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายงานการสอบบัญชีกับการพยากรณ์การถูกฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากผลการทดสอบ สรุปได้ว่า หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ถูกผู้สอบบัญชีกล่าวถึงความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการมีแนวโน้มที่จะถูกจัดอยู่ในกลุ่มฟื้นฟูกิจการอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) และมีทิศทางเป็นไปตามที่คาดไว้ กล่าวคือ ยิ่งผู้สอบบัญชีเสนอรายงานการสอบบัญชีที่กล่าวถึงความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการเป็นจำนวนมาก โอกาสที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จะถูกฟื้นฟูกิจการ ก็มีแนวโน้มสูงตามไปด้วย คือ ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่อการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการเมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพของกิจการนั้น ๆ บ่งชี้ให้เห็นว่ากิจการอาจประสบปัญหาทางการเงินและการดำรงอยู่ของกิจการ และเมื่อปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นติดต่อกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก็ย่อมมีแนวโน้มสูงที่กิจการดังกล่าวจะถูกฟื้นฟูกิจการ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า กิจการมีแนวโน้มที่จะถูกฟื้นฟูกิจการอยู่ในระดับต่ำเมื่อ ผู้สอบบัญชีไม่ได้แสดงความเห็นต่อการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการเมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพของกิจการนั้น ๆ ไม่มีข้อบ่งชี้ให้เห็นว่ากิจการอาจประสบปัญหาทางการเงินและการดำรงอยู่ของกิจการ กล่าวโดยสรุป เมื่อผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่อการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการติดต่อกันในช่วงระยะเวลาหนึ่งนั้น นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและการดำรงอยู่ของกิจการแล้ว ยังเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถพยากรณ์การถูกฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้อาจจะมองข้ามตัวแปรที่อาจมีความสัมพันธ์กับความน่าจะเป็นที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จะถูกฟ้องพิพาท ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพยายามที่จะลดความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุด ด้วยการควบคุมตัวแปรที่คิดว่ามีความสัมพันธ์กับโอกาสหรือความน่าจะเป็นที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จะถูกฟ้องพิพาท ผลสรุปการวิจัยจำแนกในประเด็นถัดไป

ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยสำหรับการทดสอบตัวแปรควบคุมเนื่องจากมิได้เป็นตัวแปรที่สนใจศึกษา เพียงแต่ต้องการนำมาวิเคราะห์และยืนยันว่ารายงานการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการพยากรณ์การเข้าสู่การฟ้องพิพาทของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สำหรับกลุ่มตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัยประกอบด้วย

- (1) ผลการดำเนินงานขาดทุน 2 ปีติดต่อกัน
- (2) ขนาดของกิจการ
- (3) อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม
- (4) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่มตามประเภทกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ผลการวิจัยจากการศึกษา พบว่า ตัวแปรควบคุมสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตบางตัวแปรได้ กล่าวคือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีแนวโน้มสูงที่จะถูกฟ้องพิพาท ถ้า (1) ผลการดำเนินงานของกิจการขาดทุน 2 ปีติดต่อกัน ($p < 0.05$) และ (2) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) มีแนวโน้มจะถูกฟ้องพิพาทอยู่ในระดับสูง ในขณะที่ (1) ขนาดของบริษัท ($P > 0.05$) และ (2) อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม อยู่ในระดับสูง ($P > 0.05$) ไม่มีความสัมพันธ์กับการที่ถูกฟ้องพิพาทของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ

เนื่องจากว่าการศึกษาเป็นไปในลักษณะของการทดสอบในเชิงของความสัมพันธ์ (Association) ซึ่งไม่ใช่เป็นการทดสอบในเชิงของเหตุและผล (Causation) ดังนั้น ในการวิเคราะห์หรือตีความผลการวิจัยจึงพิจารณาเชิงของความสัมพันธ์เท่านั้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย ในเรื่อง "ความมีคุณค่าของรายงานการสอบบัญชีในการพยากรณ์การเข้าสู่การฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย" ทำให้ผู้วิจัย ประจักษ์ถึงความสำคัญของรายงานการบัญชี ทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพคือ ผลขาดการดำเนินงานขาดทุน 2 ปีติดต่อกัน และอัตราส่วนทางการเงินที่สามารถพยากรณ์การถูกฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ และยิ่งไปกว่านั้น ยังทำให้นักลงทุน ได้ประจักษ์ถึงความเป็นรูปธรรมในควมมีคุณค่าของรายงานการสอบบัญชี (Information Content of Auditor's Report) เนื่องจากรายงานการสอบบัญชีเป็นสัญญาณเตือนล่วงหน้าเกี่ยวกับปัญหาการดำรงอยู่ของกิจการรวมถึงการถูกฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ด้วย ดังที่จะเห็นได้จากผลการวิจัยที่สรุปไว้เบื้องต้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเกิด ข้อเสนอแนะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในวิชาชีพสอบบัญชี ในอันที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางหรือข้อพิจารณา ในการนำไปปรับใช้ในวิชาชีพ กล่าวคือ การวิเคราะห์รายงานการสอบบัญชีในไตรมาสก่อน ๆ สามารถใช้เป็นหลักฐานเพิ่มเติมที่ผู้สอบบัญชีหันมาให้ความสนใจพร้อมกับหลักฐานสำคัญอื่น ๆ เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาการดำเนินงานต่อเนื่องหรือความสามารถในการดำรงอยู่ได้ของกิจการ เพื่อให้การตรวจสอบมีคุณภาพ และมีมติการพิจารณาที่ลึกกว่าในอดีตได้ดีกว่าพิจารณา จากตัวเลขข้อมูลดิบที่แสดงไว้ในงบการเงิน โดยปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง เมื่ออ่านข้อมูลทางการเงิน แล้วต้องพิจารณาข้อมูลเชิงคุณภาพ อื่น ๆ ประกอบด้วย ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปตาม มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 570 มากยิ่งขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า รายงานการสอบบัญชีเปรียบเสมือนสัญญาณที่ส่งให้นักลงทุนและผู้สอบบัญชีทราบเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและการดำรงอยู่ของกิจการ ตลอดจนการถูกฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของรายงานการสอบบัญชี ซึ่งนอกจากจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและความสามารถในการดำรงอยู่ของกิจการแล้ว ยังสามารถพยากรณ์การถูกฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ด้วย จึงเป็นสิ่งสำคัญที่นักลงทุนและหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยน่าจะตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวและนำมาเป็นแนวทางใน

การกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่เข้าข่ายการถูกฟื้นฟูกิจการด้วย เพื่อให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีคุณภาพมากขึ้นอันจะเกิดประโยชน์และเป็นผลดีแก่นักลงทุนต่อไปในภายหน้า

6.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อในอนาคต

1. ผู้วิจัยในอนาคต ควรพิจารณาเรื่อง การออกจากแผนฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ว่ามีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่เพราะเหตุใด และ ควรศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติมที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการเข้าและออกจากแผนฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์นอกเหนือจากตัวแปรด้านรายงานการสอบบัญชีที่ได้จากงานวิจัยนี้ เพื่อให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น อาทิ ข้อมูลเชิงคุณภาพอื่น ๆ ที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร เป็นต้น และถ้าในอนาคตมีการพัฒนาอัตราส่วนทางการเงินใหม่ ๆ ขึ้น แล้วผู้วิจัยในอนาคตเล็งเห็นว่าสามารถที่จะนำมาพยากรณ์หรืออธิบายความสัมพันธ์กับการถูกฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ได้ ก็ย่อมเป็นการดีที่จะนำมาวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ เช่นเดียวกับงานวิจัยในเรื่องนี้

2. ผู้วิจัยในอนาคต ควรติดตามและพิจารณากฎหรือหลักเกณฑ์ในการเข้าและออกจากแผนฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์หรือตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อนำมาประยุกต์หรือพัฒนาตัวแบบให้มีความเหมาะสมมากขึ้นกับงานวิจัยในอนาคต